

# Kulturutskottets betänkande 2022/23:KrU10

## Folkbildningsfrågor

---

### Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse Riksrevisionens rapport om statsbidraget till studieförbunden till handlingarna.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

I betänkandet finns sex reservationer (S, SD, C) och fyra särskilda yttranden (S, SD, V, MP).

#### *Behandlade förslag*

Skrivelse 2022/23:50 Riksrevisionens rapport om statsbidraget till studieförbunden.

17 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2022/23.

# Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut .....	3
Redogörelse för ärendet .....	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Bakgrund .....	5
Utskottets överväganden.....	7
Skrivelsen .....	7
Folkbildningens roll .....	11
Offentliga medel m.m. ....	13
Demokratiutvecklingsmedel.....	16
Offentlighetsprincipen.....	17
Integration .....	18
Allmän kurs .....	19
Likvärdiga betyg.....	20
Lokalmuseer och hembygdsgårdar .....	21
Reservationer .....	23
1. Folkbildningens roll, punkt 2 (S).....	23
2. Folkbildningens roll, punkt 2 (C) .....	24
3. Offentliga medel m.m., punkt 3 (C) .....	25
4. Integration, punkt 6 (C) .....	25
5. Allmän kurs, punkt 7 (SD) .....	26
6. Likvärdiga betyg, punkt 8 (SD) .....	27
Särskilda yttranden .....	28
1. Offentliga medel m.m., punkt 3 (SD) .....	28
2. Särskilt yttrande (S).....	28
3. Särskilt yttrande (V) .....	29
4. Särskilt yttrande (MP) .....	30
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	32
Skrivelsen.....	32
Motioner från allmänna motionstiden 2022/23 .....	32

# Utskottets förslag till riksdagsbeslut

## 1. Skrivelsen

Riksdagen lägger skrivelse 2022/23:50 till handlingarna.

## 2. Folkbildningens roll

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:271 av Hanna Westerén (S),

2022/23:677 av Johanna Haraldsson m.fl. (S) yrkandena 1 och 2,

2022/23:860 av Anne-Li Sjölund m.fl. (C) yrkande 7 och

2022/23:861 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 12.

*Reservation 1 (S)*

*Reservation 2 (C)*

## 3. Offentliga medel m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:796 av Björn Söder (SD) yrkande 2,

2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 82,

2022/23:974 av Jonas Andersson m.fl. (SD) yrkandena 3–5 och

2022/23:1075 av Ann-Sofie Alm (M) yrkande 2.

*Reservation 3 (C)*

## 4. Demokratiutvecklingsmedel

Riksdagen avslår motion

2022/23:220 av Mikael Larsson (C).

## 5. Offentlighetsprincipen

Riksdagen avslår motion

2022/23:1075 av Ann-Sofie Alm (M) yrkande 1.

## 6. Integration

Riksdagen avslår motion

2022/23:860 av Anne-Li Sjölund m.fl. (C) yrkande 5.

*Reservation 4 (C)*

## 7. Allmän kurs

Riksdagen avslår motion

2022/23:974 av Jonas Andersson m.fl. (SD) yrkande 1.

*Reservation 5 (SD)*

## 8. Likvärdiga betyg

Riksdagen avslår motion

2022/23:974 av Jonas Andersson m.fl. (SD) yrkande 2.

*Reservation 6 (SD)*

**9. Lokalmuseer och hembygdsgrårdar**

Riksdagen avslår motion

2022/23:2144 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 12.

Stockholm den 25 maj 2023

På kulturutskottets vägnar

*Amanda Lind*

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Amanda Lind (MP), Robert Hannah (L), Alexander Christiansson (SD), Lawen Redar (S), Kristina Axén Olin (M), Lars Mejern Larsson (S), Angelika Bengtsson (SD), Azadeh Rojhan (S), Emma Ahlström Köster (M), Jonas Andersson (SD), Ewa Pihl Krabbe (S), Peter Ollén (M), Vasiliki Tsouplaki (V), Roland Utbult (KD), Catarina Deremar (C), Runar Filper (SD) och Annette Rydell (S).

# Redogörelse för ärendet

## Ärendet och dess beredning

Riksrevisionen överlämnade sin granskningsrapport Statsbidraget till studieförbunden – kontroll och uppföljning (RiR 2022:20) till riksdagen i september 2022. Med anledning av granskningsrapporten lämnade regeringen skrivelse 2022/23:50 Riksrevisionens rapport om statsbidraget till studieförbunden till riksdagen i januari 2023. Inga motioner har väckts med anledning av skrivelsen. I betänkandet behandlar utskottet skrivelsen samt 17 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2022/23.

Behandlade förslag finns i bilagan.

Information har lämnats till utskottet av

- riksrevisor Helena Lindberg om rapporterna Statsbidraget till studieförbunden – Kontroll och uppföljning och Tillit och kontroll – statlig bidragsgivning till civilsamhället
- företrädare från Studieförbunden
- företrädare från Folkbildningsrådet
- företrädare från Sveriges folkhögskolor
- utbildningsminister Mats Persson.

Utskottet har vidare besökt Sverigefinska folkhögskolan i Haparanda.

## Bakgrund

Målet för folkbildningspolitiken är att folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället (prop. 2013/14:172, bet. 2013/14:KrU8, rskr. 2013/14:379). En stor del av folkbildningsarbetet sker organiserat i studieförbund och folkhögskolor, med ekonomiskt stöd från staten. I dag finns 155 folkhögskolor samt tio studieförbund runt om i Sverige. Mer än 1 miljon människor deltar varje år i studieförbundens och folkhögskolornas verksamhet. Bidrag till folkbildning lämnas inom ramen för bl.a. anslaget 14:1 Bidrag till folkbildning inom utgiftsområde 17. Innevarande år uppgår anslaget till drygt 4,3 miljarder kronor.

Folkbildningsrådet är en ideell förening med tre medlemsorganisationer, dels Studieförbunden i samverkan som är intresseorganisation för de tio studieförbunden, dels Rörelsefolkhighögskolornas intresseorganisation som företräder 113 folkhighögskolor som har folkrörelser och andra organisationer som huvudmän och dels Sveriges Kommuner och Regioner som representerar de regioner som är huvudmän för 42 folkhighögskolor. En av Folkbildningsrådets viktigaste uppgifter är att fördela statsbidrag till folkhighögskolorna och studieförbunden och säkerställa att pengarna används i linje med statens syften

med stödet. Statens syften med stödet till folkhögskolor och studieförbund är att

1. stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin
2. bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen
3. bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället
4. bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.

Villkor för statsbidraget till folkbildningen anges i förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen.

Folkhögskolan riktar sig till personer över 18 år. Pedagogiken är individanpassad, vilket betyder att kurserna formas efter deltagarens behov och förutsättningar. Folkhögskolorna har ingen central styrning, vilket innebär att varje skola själv bestämmer över sina kurser. Folkhögskolan finns över hela landet.

Bakom studieförbunden står olika folkrörelser och andra organisationer. Studieförbunden får huvudsakligen statsbidrag för studiecirklar och kulturprogram. Studieförbunden anordnar verksamhet i Sveriges alla kommuner.

# Utskottets överväganden

## Skrivelsen

### **Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen lägger regeringens skrivelse Riksrevisionens rapport om statsbidraget till studieförbunden till handlingarna.

## **Skrivelsen**

### *Bakgrund och syfte med granskningen*

Riksrevisionen har granskat om kontrollen och uppföljningen av statsbidraget till studieförbunden är effektiv. Statsbidraget till studieförbunden uppgår till närmare 2 miljarder kronor årligen. Folkbildningens aktörer har fått stort förtroende från staten att själva förvalta och kontrollera dessa medel. På senare år har det upptäckts flera fall av fusk och oegentligheter i studieförbundens verksamhet som finansieras av statsbidraget.

Folkbildningsrådet gav i mitten av 2020 samtliga studieförbund i uppdrag att genomföra en utökad särskild kontroll av verksamheten under 2017–2019. Granskningen ledde till att Folkbildningsrådet återtog 39 miljoner kronor i statsbidrag från studieförbunden. Till följd av de senaste årens upptäckter av oegentligheter har regeringen och riksdagen riktat ökat fokus på hur statsbidraget till studieförbunden kontrolleras. I regeringens riktlinjer till Folkbildningsrådet för 2021 begärde regeringen en särskild redovisning av vidtagna och planerade åtgärder i syfte att förstärka uppföljningen av statsbidraget till studieförbunden. Folkbildningsrådet lämnade en sådan redovisning i april 2021.

Riksrevisionen har granskat om kontrollen, uppföljningen och styrningen av statsbidraget till studieförbunden är effektiv. Riksrevisionens övergripande revisionsfråga är om kontrollen och uppföljningen av statsbidraget till studieförbunden är effektiv. Granskningsobjekten är regeringen och Folkbildningsrådet. Anslaget 14:1 Bidrag till folkbildningen inom utgiftsområde 17 i statens budget omfattar statsbidrag till både studieförbund och folkhögskolor. Granskningen omfattar den del av anslaget som avser studieförbunden. Det finns totalt elva studieförbund som kan ta del av det statsbidrag som regleras i förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen. Tio av dessa studieförbund får statsbidraget fördelat via Folkbildningsrådet och det är dessa som omfattas av granskningen. Studieförbundet Sisu Idrottsutbildarna ingår inte i granskningen. Riksrevisionens bedömning inriktar sig mot kontrollsystemet som helhet. Granskningen omfattar inte anslaget 14:3 Särskilda insatser inom folkbildningen eller måluppfyllelsen av statens syften med statsbidraget.

Granskningen har främst fokus på kontrollsystemets konstruktion som den såg ut 2021.

### *Riksrevisionens rekommendationer*

Riksrevisionen bedömer att uppföljningen och kontrollen av statsbidraget behöver stärkas väsentligt men konstaterar att det finns betydande utmaningar för ett effektivt kontrollsystem inom nuvarande förvaltningsmodell för folkbildningen, eftersom modellen innebär att folkbildningens aktörer granskar sig själva. Den förra regeringen beslutade den 7 juni 2022 om kommittédirektiv till en utredning om styrning och uppföljning av folkbildningen (dir. 2022:75). Utredningen om styrning och uppföljning av folkbildningen – vägval inför framtiden, gör en översyn av nuvarande modell för fördelning av statsbidrag till folkbildningen och utreder hur uppföljning, kontroll och granskning av statsbidrag säkerställs. Uppdraget ska slutredovisas senast den 19 februari 2024. Riksrevisionen bedömer att utredningens inriktning och breda ansats är nödvändig. Riksrevisionen bedömer också att de brister som konstaterats i Riksrevisionens granskning är så pass allvariga att det är nödvändigt att stärka kontrollerna redan nu. Riksrevisionens rekommendationer tar därför sikte på nuvarande system. För att stärka kontrollen bedömer Riksrevisionen att Folkbildningsrådet behöver ta en mer aktiv roll i både styrningen, kontrollen och uppföljningen av statsbidraget. En starkare granskningsroll förutsätter också att rådets myndighetsroll klargörs och att rådet har tillräckliga resurser. Förvaltningsmodellen anser Riksrevisionen också utgöra en utmaning för regeringens styrning av statsbidraget. För att regeringen ska kunna bedöma om statsbidraget går till avsett ändamål, och förse riksdagen med ett heltäckande beslutsunderlag, behöver regeringen enligt Riksrevisionen skaffa sig mer information om hur statsbidraget används och kontrolleras.

Riksrevisionen lämnar följande rekommendationer till regeringen:

- Se till att Folkbildningsrådets myndighetsroll i kontrollen och uppföljningen av statsbidraget klargörs och förstärks.
- Säkerställ att Folkbildningsrådets återsrapportering omfattar resultatet av rådets genomförda riskanalyser, avvikelshantering, kontroller och uppföljning samt uppgifter om studieförbundens ekonomi för att få bättre insyn i hur statsbidraget används.

Riksrevisionen lämnar följande rekommendationer till Folkbildningsrådet:

- Tydliggör villkoren så att studieförbundens utbetalning av statsbidraget baseras på tillräckliga underlag och likvärdiga bedömningar vad gäller gränsdragningar till annan verksamhet.
- Se till att studieförbundens överenskommelser om kostnadsersättningar till samverkansparter dokumenteras så att objektivitet och insyn kan säkerställas.



- Utveckla risk- och väsentlighetsanalyserna vid studieförbunden och Folkbildningsrådet så att de tillsammans kan användas på ett systematiskt sätt i kontrollarbetet av studieförbundens folkbildningsverksamhet.
- Effektivisera kontrollen genom att slå ihop studieförbundens efterkontroller med rådets uppföljning till en samlad efterkontroll. Rådet bör ansvara för genomförandet.
- Ta fram rutiner som säkerställer att oegentligheter utreds och hanteras på ett enhetligt och oberoende sätt.
- Säkerställ att rapporteringen till regeringen är fullständig och korrekt och även redovisar problem och risker i hanteringen av statsbidraget.

### *Regeringens åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser*

Regeringen instämmer i Riksrevisionens bedömning att det finns anledning att dels förtydliga Folkbildningsrådets myndighetsroll i kontrollen och uppföljningen av statsbidraget, dels säkerställa att Folkbildningsrådets återrapportering omfattar resultatet av rådets genomförda riskanalyser, avvikelshantering, kontroller och uppföljning samt uppgifter om studieförbundens ekonomi. Enligt den sakpolitiska överenskommelsen mellan Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna (Tidöavtalet) ska systemet för stöd till folkbildningen reformeras. En bred reform behövs av modellen för medelstilldelning och uppföljning inom folkbildningspolitiken för att göra den mer transparent och förutsägbar. Genom reformen ska folkbildningen effektiviseras.

För att på kort sikt utveckla systemet för kontroll har regeringen skärpt återrapporteringskraven i riktlinjerna till Folkbildningsrådet för 2023 samt stramat upp skrivningarna om användande av medlen för egna förvaltningskostnader i regleringsbrevet för 2023 för anslagen 14:1–14:4 inom utgiftsområde 17. I riktlinjerna har regeringen förtydligat kravet på att den risk- och väsentlighetsanalys som ska ligga till grund för Folkbildningsrådets kontroll ska framgå av rådets redovisning. Det har i riktlinjerna också ställts krav på att Folkbildningsrådet i en särskild rapport senast den 1 april 2023 ska redovisa det fortsatta arbetet med de åtgärder som presenterades i de särskilda rapporter som rådet lämnade till Regeringskansliet i april 2021 och i april 2022. I rapporten ska Folkbildningsrådet även redovisa vilka åtgärder rådet har vidtagit och planerar att vidta för att tillmötesgå Riksrevisionens rekommendationer i granskningsrapporten. Redovisningen ska bl.a. innehålla en redogörelse för och analys av de åtgärder som vidtagits för en mer transparent hantering av statsbidraget. Folkbildningsrådet ska även redovisa vilka åtgärder rådet planerar att vidta för att säkerställa en tydligare redovisning av studieförbundens ekonomi. Folkbildningsrådet ska dessutom redovisa hur rådet har arbetat för ökad transparens och enhetlighet i studieförbundens hantering av statsbidraget när det gäller riktlinjer, dokumentation, redovisning samt återtag av medel. Vidare ska en redovisning lämnas av hur bidrag till studieförbunden ska kunna särredovisas på intäkts-

och kostnadssidan för statliga bidrag, kommunala bidrag samt andra bidrag. Inom Regeringskansliet övervägs vidare ändringar i förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen. Som nämnts ovan finns även en pågående utredning om folkbildningen (dir. 2022:75). Statskontoret har även fått i uppdrag att kartlägga och analysera arbetet med att säkerställa korrekta utbetalningar av statliga stöd från vissa myndigheter och organisationer till företag och andra juridiska personer. En av de organisationer som ska granskas är Folkbildningsrådet.

När det gäller de rekommendationer som Riksrevisionen lämnar till Folkbildningsrådet framgår det av Folkbildningsrådets och Studieförbunden i samverkans yttranden att ett utvecklingsarbete pågår för att säkerställa kontroll och uppföljning av statsbidraget till folkbildningen med anledning av Riksrevisionens rekommendationer. Regeringen kommer att fortsätta att följa upp arbetet med utgångspunkt från den återrapportering som regeringen ställer krav på i sina riktlinjer samt i den löpande kontakten med Folkbildningsrådet och i den årliga dialogen. Med denna skrivelse anser regeringen att Riksrevisionens rapport är slutbehandlad.

## **Bakgrund**

Folkbildningsrådet lämnade den 1 april 2023 rapporten Skärpt kontroll och ny statsbidragsmodell för framtidens folkbildning – Folkbildningsrådets redovisning till regeringen. I rapporten presenterar rådet det arbete som de gjort för att stärka kontrollen av statsbidraget, och det arbete som pågår.

Inom Regeringskansliet har en översyn av systemet för statens bidrag till folkbildningen genomförts, Ökat statligt inflytande över statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund (U2023/01468). I promemorian föreslås en ändring i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde samt en ändring i förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen. Folkbildningsrådet prövar för närvarande frågor om fördelning av statsbidrag mellan folkhögskolor, studieförbund och studerandeorganisationer inom folkhögskolan. Avsikten är att det ska vara staten, och inte Folkbildningsrådet, som ska besluta hur stor del av statsbidraget till folkbildningen som ska gå till dels folkhögskolor, dels studieförbund. Folkbildningsrådet ska enligt förslaget pröva frågor om fördelning av statsbidrag till folkhögskolor, till studieförbund och till studerandeorganisationer inom folkhögskolan. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2024. Promemorian har skickats ut på remiss till den 26 juni 2023.

## **Utskottets ställningstagande**

Utskottet välkomnar Riksrevisionens rapport och konstaterar likt Riksrevisionen och regeringen vikten av att åtgärder vidtas i avvaktan på förslag från Utredningen om styrning och uppföljning av folkbildningen. Utskottet noterar

med tillfredsställelse dels de åtgärder regeringen vidtagit, med bl.a. skärpta återrapporteringskrav i riktlinjerna till Folkbildningsrådet för 2023 och de mer strama skrivningarna i regleringsbrevet för 2023 för anslagen 14:1–14:4, dels det utvecklingsarbete som pågår inom folkbildningen för att säkra kontroll och uppföljning av statsbidraget till folkbildningen. Utskottet ser vidare positivt på Statskontorets uppdrag att kartlägga och analysera arbetet med att säkerställa korrekta utbetalningar av statens stöd till bl.a. Folkbildningsrådet.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelse 2022/23:50 Riksrevisionens rapport om statsbidraget till studieförbunden till handlingarna.

## Folkbildningens roll

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om folkbildningens roll med hänvisning till att de till viss del är tillgodosedda.

Jämför reservation 1 (S) och 2 (C).

### Motionerna

Catarina Deremar m.fl. (C) framhåller i kommittémotion 2022/23:861 yrkande 12 att bildning vidgar våra vyer och gör oss friare. Folkbildningen fyller här enligt motionärerna en viktig funktion i samhället som inte kan ersättas av utbildningar som arrangeras av det offentliga eller utbildningsföretag eller av offentligt arrangerad kultur. Liknande synpunkter framförs i kommittémotion 2022/23:860 yrkande 7 av Anne-Li Sjölund m.fl. (C).

Hanna Westerén (S) betonar i motion 2022/23:271 att folkbildningen står inför stora utmaningar, inte minst när det gäller finansiering, att folkbildningen fyller en viktig funktion och att dess roll bör stärkas. Johanna Haraldsson m.fl. (S) understryker i motion 2022/23:677 yrkande 1 vikten av folkhögskolornas frihet. I samma motion yrkande 2 framhåller motionärerna att de statliga anslagen till folkhögskolorna bör ses över för att skapa goda förutsättningar för att kunna fortsätta att bedriva denna viktiga verksamhet runt om i landet.

### Bakgrund

Till folkbildningen räknas folkhögskolor, studieförbund och studerandeorganisationer inom folkhögskolan. Svensk folkbildning har en lång tradition och vilar på principen om frihet och frivillighet. Målet för folkbildningspolitiken är att folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället (prop. 2013/14:172, bet. 2013/14:KrU8, rskr. 2013/14:379). Målet avspeglar folkbildningens idémässiga grund, särskilda pedagogik och självständighet. Målet följs i första hand upp i förhållande till de fyra syften

som gäller för statsbidraget för folkbildningen. Dessa syften är att stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin, bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald av människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen, bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället samt bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.

Folkbildningen samfinansieras av staten och regionerna. År 2023 uppgår det statliga stödet till folkbildning till drygt 4,6 miljarder kronor (anslagen 14:1–14:4 inom utg.omr. 17). Folkbildningsrådet är en ideell organisation, där organisationer som företräder folkhögskolor och studieförbund är medlemmar. Enligt organisationens stadgar har Folkbildningsrådet i uppgift att sprida kunskap om folkbildningen och bevaka folkhögskolan som utbildningsform i utbildningssystemet. Enligt förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildning beslutar Folkbildningsrådet vilka folkhögskolor, studieförbund och studerandeorganisationer inom folkhögskolan som ska få statsbidrag och fördelar tillgängliga medel dem emellan.

Folkhögskolorna har ingen gemensam läroplan, vilket innebär att varje skola själv bestämmer vilka kurser som ska anordnas och vilken profil man har på skolan. Pedagogiken är individanpassad, vilket betyder att kurserna formas efter deltagarens behov och förutsättningar. Folkhögskolan riktar sig till personer över 18 år.

I Sverige finns tio statsbidragsberättigade studieförbund. Studieförbunden får huvudsakligen statsbidrag för studiecirklar och kulturprogram. Studieförbunden anordnar tillsammans verksamhet i Sveriges alla kommuner.

Som framgår ovan har Regeringskansliet genomfört en översyn av systemet för statens bidrag till folkbildningen, Ökat statligt inflytande över statsbidraget till folkhögskolor och studieförbund (U2023/01468). Ett förslag har lagts fram om att det ska vara staten, och inte Folkbildningsrådet, som ska besluta hur stor del av statsbidraget till folkbildningen som ska gå till dels folkhögskolor, dels studieförbund. Folkbildningsrådet ska enligt förslaget pröva frågor om fördelning av statsbidrag till folkhögskolor, till studieförbund och till studerandeorganisationer inom folkhögskolan. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

### **Utskottets ställningstagande**

Utskottet konstaterar att folkbildningen bygger på självständighet och en särskild pedagogik; bl.a. bestämmer folkhögskolorna vilka kurser som ska anordnas och pedagogiken är individanpassad där kurserna formas efter deltagarens behov och förutsättningar. Utskottet anser med hänvisning till bl.a. pågående utredningsarbete att motionsyrkandena till viss del är tillgodosedda och att yrkandena därför inte bör leda till någon åtgärd från riksdagens sida. Motionerna 2022/23:271 (S), 2022/23:677 (S) yrkandena 1 och 2, 2022/23:860 (C) yrkande 7 och 2022/23:861 (C) yrkande 12 avstyrks.

## Offentliga medel m.m.

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om offentliga medel till folkbildningen. Utskottet hänvisar till de åtgärder som regeringen och Folkbildningsrådet vidtagit samt till att det utredningsarbete och den beredning som pågår i dessa frågor inte bör föregripas.

Jämför reservation 3 (C) och det särskilda yttrandet (SD).

### Motionerna

Jonas Andersson m.fl. (SD) anser i kommittémotion 2022/23:974 yrkande 3 att regeringen bör överväga att genomföra en översyn för att förhindra fusk, bedrägerier m.m. som kan leda till felaktigt utbetalade statsbidrag till folkbildningen. Det finns enligt motionärerna behov av att i grunden reformera formerna för hur statsbidrag fördelas till folkbildning. I samma motion yrkande 4 anser motionärerna att regeringen bör verka för att reformera bidragsmodellen i fråga om studieförbunden för att säkerställa att ett kvalitetsfokus är rådande i stället för ett kvantitetsfokus med inrapporterade studietimmar. Motionärerna anser vidare i samma motion yrkande 5 att regeringen bör verka för att en myndighet, nyinrättad eller befintlig, tar över ansvaret för fördelningen av statsbidrag till folkbildningen. Björn Söder (SD) anser i motion 2022/23:796 yrkande 2 att bidrag till studieförbundet Ibn Rushd bör upphöra med anledning av dess samöre med Muslimska brödrskapet.

Ulrika Liljeberg m.fl. (C) efterlyser i kommittémotion 2022/23:863 yrkande 82 effektivare regler och kontroller för att förhindra att offentliga medel går till organisationer som motarbetar den liberala demokratin.

Ann-Sofie Alm (M) anser i motion 2022/23:1075 yrkande 2 att Folkbildningsrådets kompetens bör ses över. Detta för att se till att studieförbunden som tar emot de statliga bidragen lever upp till de krav som regeringen och riksdagen ställt. Det är enligt motionären viktigt att kunna se om de som fått folkbildningsbidrag har kopplingar till nätverk med islamitisk, odemokratisk, antisemitisk och därtill kvinnonedvärderande verksamhet.

### Bakgrund

Som framgår ovan tar Riksrevisionen i sin rapport Statsbidraget till studieförbunden – kontroll och uppföljning (RiR 2022:20) upp frågor som berörs i motionerna och ger rekommendationer till regeringen och Folkbildningsrådet. Regeringen har i skrivelsen, som också nämns ovan, bemött Riksrevisionens iakttagelser och redogjort för vilka åtgärder regeringen avser att vidta med anledning av dessa. För att på kort sikt utveckla systemet för kontroll har regeringen enligt skrivelsen skärpt återrapporteringskraven i riktlinjerna till Folkbildningsrådet för 2023 samt stramat upp

skrivningarna om användande av medlen för egna förvaltningskostnader i regleringsbrevet för 2023 för anslagen 14:1–14:4 inom utgiftsområde 17. Regeringen har i riktlinjerna förtydligat kravet på att den risk- och väsentlighetsanalys som ska ligga till grund för Folkbildningsrådets kontroll ska framgå av rådets redovisning. Det har i riktlinjerna också ställts krav på att Folkbildningsrådet i en särskild rapport senast den 1 april 2023 ska redovisa det fortsatta arbetet med de åtgärder som presenterades i de särskilda rapporter som rådet lämnade till Regeringskansliet i april 2021 och april 2022. I rapporten ska Folkbildningsrådet även redovisa vilka åtgärder rådet har vidtagit och planerar att vidta för att tillmötesgå Riksrevisionens rekommendationer i granskningsrapporten. Regeringen anger vidare i skrivelsen att det inom Regeringskansliet övervägs ändringar i förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen. Regeringen påpekar också att Statskontoret har fått i uppdrag att kartlägga och analysera hur bl.a. Folkbildningsrådet arbetar för att säkerställa att deras utbetalningar av stöd till företag och andra juridiska personer är korrekta, för att de används i enlighet med de villkor som ställts upp och för att eventuella återkrav och återbetalningar av stöd hanteras ändamålsenligt och effektivt. Statskontoret ska även lämna förslag till åtgärder för att minska riskerna för felaktiga utbetalningar av de aktuella stöden. Uppdraget ska redovisas senast den 7 december 2023.

Folkbildningsrådet redovisade i april 2023 i en rapport till regeringen, Skärpt kontroll och ny statsbidragsmodell för framtidens folkbildning, det arbete som Folkbildningsrådet har gjort för att stärka kontrollen av statsbidraget, och redovisade också det arbete som pågår. Detta var ett sätt att bemöta de rekommendationer som Riksrevisionen lämnat i sin rapport och det återrapporteringskrav som regeringen lämnat i riktlinjerna till Folkbildningsrådet för 2023. I rapporten anges bl.a. att Folkbildningsrådet har föreslagit en ny statsbidragsmodell där kvalitativa element inte bara är en av flera utgångspunkter utan utgör grunden för hela fördelningen av statsbidraget till studieförbunden.

Som framgår ovan tillsatte den förra regeringen en särskild utredare som ska föreslå de ändringar som krävs av statens stöd till folkbildningen för att säkerställa att folkbildningen styrs effektivt (dir. 2022:75). Förslagen från utredningen ska syfta till att säkerställa en ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll av folkbildningen samt ge folkbildningen de bästa förutsättningar att verka framöver. Utredaren ska bl.a.

- utreda behovet av ändrat mål för folkbildningspolitiken och av ändrade syften med statens stöd till folkbildningen
- föreslå kvantitativa och kvalitativa indikatorer för uppföljning av folkbildningen
- se över nuvarande modell för fördelning av statsbidrag till folkbildningen
- utreda hur uppföljning, kontroll och granskning av folkbildningen säkerställs

- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 19 februari 2024.

Riksrevisionen har sedan januari 2022 genomfört en granskning av statens bidragsgivning till civilsamhällets organisationer. Granskningen har haft som syfte att svara på om statens bidragsgivning till civilsamhällets organisationer är effektiv.

Den 20 april 2023 lämnade Riksrevisionen rapporten Tillit och kontroll – statlig bidragsgivning till civilsamhället (RiR 2023:7). I rapporten lämnade Riksrevisionen följande rekommendationer till regeringen:

- Ge uppdrag till lämplig myndighet att inrätta en central databas som omfattar alla tillgängliga statsbidrag till civilsamhället och de organisationer som fått del av sådant stöd.
- Ge uppdrag till lämpliga myndigheter att inrätta nationella stödfunktioner när det gäller väsentliga risker i samband med bidragsgivningen till civilsamhället. Stödfunktionerna ska kunna bistå bidragsgivande myndigheter med särskild kompetens om finansiella risker, våldsbejakande extremism och icke-demokratisk verksamhet.
- Ge uppdrag till bidragsgivande myndigheter att utveckla och stärka sin kontroll, t.ex. genom att öka frekvensen av riskbaserade verksamhetsbesök.
- Ge uppdrag till bidragsgivande myndigheter att förbättra bidragsmottagarnas möjligheter att leva upp till bidragskraven, exempelvis genom att tillhandahålla grundläggande utbildning om vilka krav som ställs på bidragsmottagande organisationer.

Regeringen ska inom fyra månader, senast den 20 oktober 2023, lämna en skrivelse till riksdagen med anledning av rapporten.

På Folkbildningsrådets webbplats anges följande om Ibn Rushd och rapporten När tilliten prövas som Erik Amnå lämnade i september 2019:

Ibn Rushd är ett av tio studieförbund som får statsbidrag via Folkbildningsrådet. På senare år har studieförbundet ifrågasatts av kritiker som menar att verksamheten inte lever upp till statens syfte med statsbidraget, att stärka och utveckla demokratin.

Professor Erik Amnå har på uppdrag av Folkbildningsrådet undersökt Ibn Rushds verksamhet i förhållande till statens syften med statsbidraget och Folkbildningsrådets eget demokrativillkor. I rapporten När tilliten prövas redovisas både Ibn Rushds framgångar och exempel på svagheter och felsteg i verksamheten. Här ställs kritiken mot det enskilda studieförbundet i relation till den fria folkbildningens demokratibidrag.

Folkbildningsrådet konstaterar att rapporten inte visar att statsbidraget har använts på ett felaktigt sätt, i förhållande till statsbidragsvillkoren. Statsbidraget till Ibn Rushd kommer därför inte att omprövas, men vi fortsätter att följa studieförbundets utveckling, särskilt avseende de problemområden som lyfts fram i rapporten.

När det gäller demokrativillkor har två betänkanden lämnats till regeringen. I juni 2019 lämnade Demokrativillkorsutredningen betänkandet Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället (SOU 2019:35). I betänkandet lämnades förslag till ett förtydligt och enhetligt demokrativillkor för den statliga bidragsgivningen till civilsamhällets organisationer. Vidare har Utredningen om granskning av stöd till civilsamhället kartlagt behovet av och förutsättningarna för att inrätta en stödfunktion som på ett rättssäkert sätt ska kunna bistå med samråd för fördjupade granskningar vid bidragsgivning och av annan offentligt finansierad verksamhet samt lämna nödvändiga författningsförslag. Uppdraget redovisades i december 2021 i betänkandet Rätt mottagare – granskning och integritet (SOU 2021:99). Utredaren föreslog att ett särskilt stöd inrättas under Center mot våldsbejakande extremism, som är en enhet inom Brottsförebyggande rådet. Centret skulle kunna bidra med expertkunskap vid bedömningar av civilsamhällesorganisationer som vill ha offentliga bidrag. Den förra regeringen lämnade i juli 2022 propositionen Statens stöd till trossamfund samt demokrativillkor vid stöd till civilsamhället (prop. 2021/22:272). I november 2022 återkallade den nuvarande regeringen propositionen (skr. 2022/23:14). Regeringen bereder frågan om nya demokrativillkor.

### Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att Riksrevisionen i sin rapport Statsbidraget till studieförbunden – kontroll och uppföljning, tar upp många av de frågeställningar som berörs i motionerna. Frågeställningarna kommer sannolikt också att beröras i den utredning som pågår om styrning och uppföljning av folkbildningen. Utskottet anser inte att utredningens förslag, Statskontorets förslag till åtgärder för att minska riskerna för felaktiga utbetalningar av statligt stöd från bl.a. Folkbildningsrådet eller regeringens beredning av Riksrevisionens rapport Tillit och kontroll – statlig bidragsgivning till civilsamhället bör föregripas. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2022/23:863 (C) yrkande 82, 2022/23:974 (SD) yrkandena 3–5 och 2022/23:1075 (M) yrkande 2.

När det gäller motionsyrkandet om bidrag till studieförbundet Ibn Rushd konstaterar utskottet att det är Folkbildningsrådet som fattar beslut om vilka studieförbund som ska få ta del av statens stöd. Utskottet avstyrker därmed motion 2022/23:796 (SD) yrkande 2.

## Demokratiutvecklingsmedel

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om demokratiutvecklingsmedel. Utskottet hänvisar till att yrkandet till viss del är tillgodosett.



## Motionen

Mikael Larsson (C) anser i motion 2022/23:220 att regeringen bör initiera en utredning om hur föreningsrörelsen, bl.a. studieförbunden, genom ekonomiska medel kan arbeta med frågor som handlar om att stärka demokratin.

## Bakgrund

Målet för folkbildningen följs i första hand upp i förhållande till de fyra syften som gäller för statsbidraget för folkbildningen. Ett av dessa syften är att stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin.

## Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att ett av de fyra syftena med folkbildningen är att stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin. Men hänsyn till detta anser utskottet att motion 2022/23:220 (C) till viss del är tillgodosedd och därför avstyrks den.

## Offentlighetsprincipen

### Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om offentlighetsprincipen.

## Motionen

Ann-Sofie Alm (M) anser i motion 2022/23:1075 yrkande 1 att det bör övervägas om Folkbildningsrådet bör bli en statlig myndighet, i stället för en ideell förening, alternativt inordnas under en myndighet för att kunna lyda under offentlighetsprincipen – detta i syfte att säkerställa att studieförbundens offentligt tilldelade medel inte hamnar i verksamheter som bryter mot grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter.

## Bakgrund

Handlingar som rör Folkbildningsrådets hantering av statsbidrag omfattas enligt bilagan till offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) av bestämmelserna i 2 kap. 4 § tryckfrihetsförordningens om rätt att ta del av handlingar. I 18 § förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen anges att förvaltningslagen (2017:900) är tillämplig i frågor om legalitet, objektivitet och proportionalitet, partsinsyn, jäv, utredningsansvaret, när man får lämna uppgifter muntligt, kommunikation, dokumentation av beslut, motivering av beslut samt underrättelse om innehållet i beslut och hur ett överklagande går till.

Som framgår ovan har den förra regeringen tillsatt en särskild utredare som ska föreslå de ändringar som krävs av statens stöd till folkbildningen för att säkerställa att den styrs effektivt (dir. 2022:75). Förslagen från utredningen ska syfta till att säkerställa en ändamålsenlig styrning, uppföljning och kontroll av folkbildningen samt ge folkbildningen de bästa förutsättningar att verka framöver.

### **Utskottets ställningstagande**

Med hänsyn till att de handlingar som rör Folkbildningsrådets hantering av statsbidrag omfattas av rätten att ta del av handlingar, och till den utredning som pågår om att bl.a. säkerställa att folkbildningen styrs effektivt, avstyrker utskottet motion 2022/23:1075 (M) yrkande 1.

## **Integration**

### **Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om integration. Utskottet hänvisar till att yrkandet till viss del är tillgodosett.

Jämför reservation 4 (C).

### **Motionen**

Anne-Li Sjölund m.fl. (C) vill i kommittémotion 2022/23:860 yrkande 5 ta bort hinder för integration och anser att alla individer, oavsett om det är troligt att de får stanna i Sverige eller inte, ska få ta del av folkbildning.

### **Bakgrund**

Sedan 2015 har särskilda medel avsatts till asylsökande och vissa nyanlända invandrare inom ramen för folkbildningen.

Anslaget 14:3 Särskilda insatser inom folkbildningen inom utgiftsområde 17 får användas för utgifter för insatser för att stärka kunskaper i svenska och om samhället och främja deltagande i samhällslivet för asylsökande och personer som fått uppehållstillstånd men bor kvar i anläggningsboende samt för personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd med stöd av bestämmelserna i utlänningslagen och som inte är folkbokförda här i landet. För 2023 uppgår anslaget till 30 miljoner kronor som är avsatt för att fortsatt möjliggöra insatsen Svenska från dag ett, för bl.a. flyktingar från Ukraina. Detta innebär att asylsökande och personer som har uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt EU:s massflyktsdirektiv, bl.a. flyktingar från Ukraina, fortsatt ska kunna ha en meningsfull sysselsättning i avvaktan på beslut om uppehållstillstånd

eller under tiden de har tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet och stärka kunskaperna i svenska språket och om samhället.

### **Utskottets ställningstagande**

Utskottet konstaterar att det inom ramen för folkbildningen avsätts särskilda medel till asylsökande och nyanlända invandrare. Med hänsyn till detta anser utskottet att motionsyrkandet till viss del är tillgodosett och avstyrker därför motion 2022/23:860 (C) yrkande 5.

## **Allmän kurs**

### **Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om procentsats i fråga om allmän kurs på folkhögskola.

Jämför reservation 5 (SD).

### **Motionen**

Jonas Andersson m.fl. (SD) anser i kommittémotion 2022/23:974 yrkande 1 att regeringen bör verka för målsättningen att allmän kurs ska utgöra runt 15 procent av folkhögskolornas statligt finansierade verksamhet. Motionärerna anför att procentsatsen i dag är mellan 40 och 50 procent, vilket gör att folkbildningen felaktigt får kompensera för det ordinarie utbildningsväsendets misslyckanden.

### **Bakgrund**

Enligt 11 § förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen ska en folkhögskola anordna allmänna kurser främst avsedda för studerande som saknar grundskole- eller gymnasieutbildning. Dessa kurser ska årligen utgöra minst 15 procent av folkhögskolans verksamhet.

Ett av de fyra syftena med statens stöd till folkbildningen är som framgått ovan att verksamheten ska bidra till att jämna ut utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället. Folkhögskolan har sedan starten varit ett komplement till det ordinarie utbildningssystemet – ursprungligen folkskolan och nu grund- och gymnasieskolan. Folkhögskolan är en erkänd utbildningsform i utbildningssystemet, och allmän kurs är inplacerad i den nationella referensramen för kvalifikationer som visar hur omfattande kunskaperna, färdigheterna och kompetensen är. Pedagogiken på folkhögskolorna är individanpassad, vilket betyder att kurserna formas efter deltagarnas behov och förutsättningar.

För 2022 var antalet deltagare i allmän kurs ca 21 000 stycken. Av dessa studerade 29 procent på grundskolenivå och 71 procent på gymnasienivå. I

budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 17) anges att deltagarna i folkhögskolans allmänna kurs har kortare utbildningsbakgrund än befolkningen i genomsnitt. Under 2022 hade 36 procent av de unika deltagarna i allmän kurs en funktionsnedsättning (20 procent av deltagarna som studerade på grundskolenivå och 42 procent av deltagarna på gymnasienivå), och 47 procent av deltagarna var utrikes födda (86 procent av deltagarna som studerade på grundskolenivå och 32 procent av deltagarna som studerade på gymnasienivå).

### **Utskottets ställningstagande**

Ett av syftena med folkbildningen är att bidra till att jämna ut utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället. Utskottet ser det som positivt att folkhögskolorna kan fånga upp och locka de personer som av olika skäl inte har kunnat påbörja eller fullfölja grundskole- eller gymnasieutbildning. Folkhögskolans unika pedagogik och flexibla förutsättningar är här värdefulla. Utskottet anser inte att motionsyrkandet bör leda till någon åtgärd från riksdagens sida och avstyrker därmed motion 2022/23:974 (SD) yrkande 1.

## **Likvärdiga betyg**

### **Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om likvärdiga betyg för den som går på folkhögskola och den som går på komvux.  
Jämför reservation 6 (SD).

### **Motionen**

Jonas Andersson m.fl. (SD) anser i kommittémotion 2022/23:974 yrkande 2 att elever som studerat allmän kurs på folkhögskola ska kunna begära betygssättning som är likvärdig med den på komvux. Motionärerna anför att kvotssystemet i antagningsprocessen till universitet och högskolor, för dem som studerat på folkhögskola innebär att det måste finnas ett visst antal sökande till en utbildning från folkbildningskvoten, annars antas ingen från kvoten.

### **Bakgrund**

Enligt 11 § förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen ska folkhögskolan utfärda intyg om godkänt resultat från allmän kurs på grundskolenivå och gymnasial nivå från folkhögskola till en studerande som efter genomförd allmän kurs antingen bedöms kunna tillgodogöra sig studier

på gymnasial nivå eller uppnår de krav som ställs för grundläggande behörighet till högskolestudier enligt högskoleförordningen (1993:100).

Folkhögskolan sätter således inga betyg utan har ett eget bedömnings-system, studieomdöme. Det är en sammanfattande bedömning av den studerandes studieförmåga för hela årskursen. De som studerat på folkhögskola hamnar i en egen urvalsgrupp vid antagningen till högskoleutbildningar. Universitets- och högskolerådet anger i sina föreskrifter hur de folkhögskolestuderandes grundläggande behörighet till högskolestudier ska vara utformad. Den motsvarar gymnasieskolans gymnasieexamen och högskoleförberedande examen.

Enligt Folkbildningsrådet kan man som helhet inte se att folkhögskolestuderande fördelas. Men enstaka studerande som söker en högskoleutbildning med få folkhögskolestuderande som sökande, kan drabbas av att det inte blir någon plats alls åt folkhögskolan. Här skulle man enligt Folkbildningsrådet möjligtvis kunna göra en annan matematisk fördelning för att minimera den lilla urvalsgruppens nackdelar. För att öka sina chanser till antagning är det därför enligt Folkbildningsrådet extra viktigt att de folkhögskolestuderande också gör högskoleprovet för att prövas i ytterligare en urvalsgrupp.

### **Utskottets ställningstagande**

Utskottet anser inte att motionsyrkandet bör leda till någon åtgärd från riksdagens sida och avstyrker därför motion 2022/23:974 (SD) yrkande 2.

## **Lokalmuseer och hembygdsgårdar**

### **Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att Folkbildningsrådet vid sin bidragsgivning särskilt ska betona betydelsen av hembygdsgårdar och lokala museer.

### **Motionen**

Markus Wiechel m.fl. (SD) anser i motion 2022/23:2144 yrkande 12 att regeringen bör utfärda riktlinjer till Folkbildningsrådet om att vid bidragsgivningen särskilt prioritera och betona betydelsen av hembygdsgårdar och lokala museer.

### **Bakgrund**

Folkbildningsrådets verksamhet styrs av statens fyra syften med statsbidraget. Ett av dessa är kultursyftet – bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet. Omfattningen och spridningen av folkbildnings

kulturverksamheter sker genom samverkan med andra kulturaktörer. Under 2022 samlade studieförbunden ca 190 000 cirkeldeltagare i 60 700 cirklar inom det estetiska ämnesområdet konst, musik och media. Dessutom arrangerade studieförbunden drygt 176 000 kulturprogram med ca 8,9 miljoner deltagare. Folkhögskolorna erbjöd ca 1 310 kulturinriktade särskilda kurser med drygt 16 600 deltagare samt ca 200 estetiskt inriktade yrkesutbildningar på eftergymnasial nivå med nästan 2 000 deltagare. Utöver detta arrangerade folkhögskolorna kulturprogram för allmänheten, korta kurser inom det estetiska området och korta kurser för cirkelledare inom kulturområdet.

### **Utskottets ställningstagande**

Utskottet anser inte att motionsyrkandet bör leda till någon åtgärd från riksdagens sida och avstyrker därför motion 2022/23:2144 (SD) yrkande 12.

# Reservationer

## 1. **Folkbildningens roll, punkt 2 (S)**

av Lawen Redar (S), Lars Mejern Larsson (S), Azadeh Rojhan (S), Ewa Pihl Krabbe (S) och Annette Rydell (S).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2022/23:271 av Hanna Westerén (S) och  
bifaller delvis motionerna  
2022/23:677 av Johanna Haraldsson m.fl. (S) yrkandena 1 och 2,  
2022/23:860 av Anne-Li Sjölund m.fl. (C) yrkande 7 och  
2022/23:861 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 12.

### *Ställningstagande*

Folkbildningen är en viktig del av civilsamhället, med fria, självständiga aktörer, som har ett specifikt uppdrag inom bildnings- och utbildningsverksamhet. Den bygger på hundraåriga traditioner och erfarenheter som är centrala i vårt samhällsbyggande. Folkbildningen är deltagarstyrd och bygger på fritt och frivilligt deltagande, vilket har haft en enorm betydelse för framväxten av kunskapsamhället. Två nyckelaktörer inom folkbildningen är studieförbunden och folkhögskolorna som har en stark anknytning till folkrörelserna. Studieförbunden finns i hela landet och kan beskrivas som en mötesplats för bildning och kultur. Folkhögskolan erbjuder bildning och utbildning i form av konst, musik eller yrkesutbildning. Enligt Sveriges folkhögskolor finns det 155 folkhögskolor i Sverige och 113 drivs av folkrörelser eller andra organisationer och resterande av regioner eller kommuner. Men folkbildningen står inför stora utmaningar, inte minst när det gäller finansiering. Tusentals ideella krafter bär folkbildningen, men utan långsiktig finansiering urholkas verksamheten. Exempelvis har pandemin drabbat folkhögskolorna hårt och vi anser att fler insatser behövs så att folkbildningen kan utvecklas i hela landet. Mycket av dess verksamhet omvandlades under pandemin till digitala utbildningar, men inställda kurser och konferenser har lett till minskade intäkter. För att motverka uppsägningar och bibehålla god kvalitet på kurserna skriver Folkbildningsrådet i sitt budgetunderlag för perioden 2023–2025 att de generella statsbidragen måste höjas. Vi anser att vi måste värna och stärka folkbildningens roll och inkluderande undervisningsform. Antalet utbildningsplatser bör fortsätta att

öka och fler satsningar bör göras för att stärka folkhögskolelärarna och folkhögskolepedagogiken. Studieförbundens verksamhet bör värnas, utvecklas i hela landet och ses som en viktig del i alla människors möjlighet till livslångt lärande. Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen tillkänna.

## **2. Folkbildningens roll, punkt 2 (C)**

av Catarina Deremar (C).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:860 av Anne-Li Sjölund m.fl. (C) yrkande 7 och

2022/23:861 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 12 och

bifaller delvis motionerna

2022/23:271 av Hanna Westerén (S) och

2022/23:677 av Johanna Haraldsson m.fl. (S) yrkandena 1 och 2.

### *Ställningstagande*

Bildning och kontakter med andra är centralt för att kunna orientera sig, forma självständiga uppfattningar och aktivt delta i samhället. Här spelar civilsamhällets alla delar en mycket viktig roll. Ett exempel är folkbildningen, där vi skapar rum för reflektion och gemensamt får djupare kunskap om vår värld. Bildning vidgar våra vyer och gör oss friare. Samhället berikas när goda möjligheter finns för människor att gå samman och lära sig mer om något ämne gemensamt. Här bidrar enligt min uppfattning folkbildningen med en struktur som understöder en bredd av bildningsverksamhet, däribland mycket kultur. Denna verksamhet fyller en viktig funktion i samhället och kan inte ersättas av utbildningar som arrangeras av det offentliga eller utbildningsföretag eller av offentligt arrangerad kultur. Den fria bildningen finns bara i demokratier eftersom den utgör ett hot mot totalitära krafter. Jag vill värna möjligheten till bildning för alla; det är en frihetsfråga. Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen tillkänna.



### **3. Offentliga medel m.m., punkt 3 (C)**

av Catarina Deremar (C).

#### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) yrkande 82,  
bifaller delvis motionerna  
2022/23:974 av Jonas Andersson m.fl. (SD) yrkande 3 och  
2022/23:1075 av Ann-Sofie Alm (M) yrkande 2 och  
avslår motionerna  
2022/23:796 av Björn Söder (SD) yrkande 2 och  
2022/23:974 av Jonas Andersson m.fl. (SD) yrkandena 4 och 5.

#### *Ställningstagande*

Jag efterlyser mer effektiva regler och kontroller för att förhindra att offentliga medel går till organisationer som motarbetar den liberala demokratin. Jag anser bl.a. att man bör stärka kapaciteten hos de enheter inom polisen som arbetar med demokratifrågor. Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen tillkänna.

### **4. Integration, punkt 6 (C)**

av Catarina Deremar (C).

#### *Förslag till riksdagsbeslut*

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2022/23:860 av Anne-Li Sjölund m.fl. (C) yrkande 5.

#### *Ställningstagande*

Jag anser att det finns hinder i systemen för ökad integration. Möjligheterna för civilsamhället att bidra till integration i samhället bör förbättras. Jag vill att den enskilda människan ska få utvecklas genom bildning och utbildning samt genom samröre med det civila samhället och få tillgång till bl.a. folkbildningen, oavsett om en person kommer att få stanna i Sverige eller inte.

Vad som anförts ovan bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen tillkänna.

## **5. Allmän kurs, punkt 7 (SD)**

av Alexander Christiansson (SD), Angelika Bengtsson (SD), Jonas Andersson (SD) och Runar Filper (SD).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2022/23:974 av Jonas Andersson m.fl. (SD) yrkande 1.

### *Ställningstagande*

Att gå allmän kurs på folkhögskola kan vara en andra chans att nå gymnasie- eller högskolebehörighet för den som har upplevt sig inte riktigt passa in i det ordinarie utbildningsväsendet. I samband med att folkbildningsväsendet reformerades 1991 slog regeringen fast att allmän kurs skulle utgöra basen för folkhögskolornas verksamhet och uppgå till minst 15 procent av den totala statsfinansierade verksamheten. Under många år har andelen dock varit avsevärt högre än så och den ligger numera på mellan 40 och 50 procent. Det är givetvis bra att många ges en chans att studera allmän kurs, men samtidigt skulle denna utveckling kunna innebära att folkbildningen blir alltför inriktad på att kompensera för det ordinarie utbildningsväsendets misslyckanden. Om så är fallet är det mycket olyckligt. Vi anser inte att folkbildningens huvudsakliga roll i dagens Sverige ska vara att utgöra ett slags reservkomvux. Vi anser att ett större fokus bör läggas på de särskilda kurserna. Givetvis ska allmän kurs kunna komplettera ordinarie utbildningssystem genom att tillhandahålla en utbildningsmetod som passar vissa människor bättre, men allmän kurs bör inte vara folkhögskolans huvudsakliga verksamhet. Vi anser därför att regeringen bör verka för en målsättning om att allmän kurs bör utgöra runt 15 procent av folkhögskolornas statligt finansierade verksamhet, i stället för att ha en minimimålsättning om minst 15 procent.

## 6. Likvärdiga betyg, punkt 8 (SD)

av Alexander Christiansson (SD), Angelika Bengtsson (SD), Jonas Andersson (SD) och Runar Filper (SD).

### *Förslag till riksdagsbeslut*

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion  
2022/23:974 av Jonas Andersson m.fl. (SD) yrkande 2.

### *Ställningstagande*

Deltagare som har studerat för att nå högskolebehörighet genom folkbildningsväsendet kan inte vara säkra på att studierna vid folkhögskola bedöms rättvist vid antagningen till utbildningar på universitet och högskolor. Kvotsystemet i antagningsprocessen innebär att om inte tillräckligt många från samma kvot söker en utbildning antas ingen från den kvoten. Söker inte tillräckligt många en utbildning inom folkbildningskvoten i antagningsprocessen har den som studerat vid folkhögskola alltså inte en chans att komma in på utbildningen genom folkhögskolemeriterna. Detta är självklart problematiskt för den som studerat på folkhögskola när det gäller att söka sig till vissa utbildningar på högskolor och universitet. Därför menar vi att regeringen bör verka för att elever som har studerat vid folkhögskola ska kunna begära en betygsättning som är likvärdig den som de som har studerat på komvux får.

# Särskilda yttranden

## 1. Offentliga medel m.m., punkt 3 (SD)

Alexander Christiansson (SD), Angelika Bengtsson (SD), Jonas Andersson (SD) och Runar Filper (SD) anför:

Vi står bakom våra yrkanden, men med hänvisning till Tidöavtalet och vårt samarbete med regeringen i dessa frågor kommer vi att avstå från att lämna en reservation.

## 2. Särskilt yttrande (S)

Lawen Redar (S), Lars Mejern Larsson (S), Azadeh Rojhan (S), Ewa Pihl Krabbe (S) och Annette Rydell (S) anför:

Människors livslånga rätt att fritt söka kunskaper genom delaktighet måste i ett demokratiskt samhälle värnas. Den svenska folkbildningens historia går tillbaka till upplysningens idéer och folkrörelsernas framväxt under 1800-talet. Medan den första folkhögskolan i Sverige har anor tillbaka till 1800-talets mitt tillkom de första studieförbunden i början av 1900-talet. Det för folkbildningen centrala begreppet ”fritt och frivilligt” myntades redan av 1944 års folkbildningsutredning. Betoningen på demokratisk fostran syftade till att stärka det demokratiska samhällets framväxt under efterkrigstiden i Europa för att motverka auktoritära ideologier och samhällsskikt. Detta ledde till att det byggdes fler folkhögskolor och bildades fler studieförbund.

I dag finns det 155 folkhögskolor i Sverige varav 114 drivs av idéburna organisationer och 42 av regioner som huvudmän. Tillsammans med de tio statsbidragsberättigade studieförbunden utgör dessa den organiserade folkbildningen i vårt land. Målet för folkbildningspolitiken är att folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället. På så sätt har folkbildningen i Sverige en särställning som en bred arena för utbildning, bildning och delaktighet.

Med tiden har folkbildningen blivit betydande i arbetet med att möta en rad samtida samhällsutmaningar, t.ex. att stärka ett aktivt deltagande i samhället för alla människor, att ge människor fler möjligheter att utbilda sig eller att byta yrkesinriktning, att ge nyanlända och andra utrikesfödda möjlighet till etablering i arbetslivet samt att tillhandahålla ett rikt, tillgängligt och inkluderande kulturliv i alla delar av landet. Folkhögskolan är som utbildningsform unik eftersom den når deltagare som andra utbildningsformer inte når och stöder deltagarna i att komma vidare till arbete och fortsatta studier. Folkhögskolan erbjuder därmed en andra och en annan chans till utbildning.

Den tidigare socialdemokratiska regeringen har under flera år byggt ut folkhögskolan inom ramen för Kunskapslyftet. Utbildningsbehoven bland vuxna är fortfarande stora och det behöver finnas olika utbildningsalternativ för t.ex. unga vuxna, utrikesfödda och personer som inte har uppnått målen för en gymnasieutbildning. Finansieringsansvaret för folkbildningen är delat mellan staten, regionerna, kommunerna och huvudmännen. Principen om delat finansieringsansvar är viktig att upprätthålla. Folkhögskolorna erbjuder också studiemotiverande folkhögskolekurs och etableringskurs på folkhögskola i samarbete med Arbetsförmedlingen. Vi socialdemokrater bedömer att dessa kurser är ett viktigt steg på vägen till vidare studier, inom t.ex. allmän kurs och till etablering på arbetsmarknaden.

Bidrag till folkbildning fördelas inom utgiftsområde 17 och uppgår innevarande år till drygt 4,3 miljarder kronor, en utgiftspost som vi socialdemokrater hade velat öka med 200 miljoner kronor med anledning av behovet av fler insatser för ukrainska flyktingar samt fler utbildningsplatser med anledning av stundande lågkonjunktur. Folkbildningsrådet, som fördelar statsbidraget till folkhögskolorna och studieförbunden, måste säkerställa att statsbidraget används i linje med statens syften med stöden. Av Riksrevisionens granskningsrapport RiR 2022:20 framgår att kontrollen och granskningen av statsbidraget måste klargöras och förstärkas.

Mot bakgrund av behov av ökad kontroll och granskning av statsbidraget till folkbildningen har vi socialdemokrater föreslagit en normgivande lagstiftning om demokrativillkor vid utbetalning av statsbidrag till civila samhället som även ska tjäna folkbildningsområdet. Den förra regeringen, ledd av Socialdemokraterna, beslutade den 7 juni 2022 om kommittédirektiv till en utredning om styrning och uppföljning av folkbildningen (dir. 2022:75). Utredningen om styrning och uppföljning av folkbildningen – vägval inför framtiden, gör en översyn av nuvarande modell för fördelning av statsbidrag till folkbildningen och utreder hur uppföljning, kontroll och granskning av statsbidrag säkerställs. Uppdraget ska slutredovisas senast den 19 februari 2024. Vi menar mot bakgrund av detta att politiska åtgärder som rör folkbildningens verksamhet och roll bör inväntas tills utredningen presenteras.

### **3. Särskilt yttrande (V)**

Vasiliki Tsouplaki (V) anför:

Studieförbundens verksamhet har historiskt varit en viktig faktor i framväxten av vår demokrati. I dag utgör de en grundbult i arbetet för att stärka människors bildning och tro på sin egen möjlighet att delta i samhällsbygget. Studieförbunden stöttar upp föreningslivet i landets alla kommuner och bidrar till viktiga möten mellan människor. Det är bl.a. av dessa anledningar som det offentliga på kommunal, regional och statlig nivå ska bidra till finansieringen av verksamheten. Tyvärr finns det människor och företag som försöker sko sig på våra gemensamma resurser. Det ser vi såväl inom offentlig välfärd som

inom socialförsäkringssystemet och civilsamhället. Det är en viktig uppgift för beslutsfattare att skapa generösa system som inte kräver alltför mycket krånglig administration av den enskilde men samtidigt skapar möjlighet till uppföljning och transparens kring användningen av skattemedel. För mig som vänsterpartist är det viktigt att slå vakt om ett starkt och fritt civilsamhälle och goda förutsättningar för det ideella engagemanget. Sedan studieförbunden upptäckte oegentligheter i inrapporteringen av studietimmar har stora insatser gjorts för att skärpa upp det interna regelverket, och nya it-verktyg har tagits fram för att få ökad kontroll över verksamhet. Både Folkbildningsrådet och studieförbunden har spelat en viktig roll i det arbetet. Särskilt viktigt har framtagandet av ett gemensamt verksamhetssystem varit. Där kan studieförbunden jämföra deltagarlistor för att minska risken för fusk. Jag välkomnar att nu även Riksrevisionen genomlyst rutinerna för effektiv kontroll och uppföljning för att kunna ge ytterligare rekommendationer till Folkbildningsrådet och regeringen. Varje punkt är var och en för sig välmotiverad men det är viktigt att noga följa hur de nya rutinerna sammantaget påverkar belastningen för de ideellt engagerade så att vi inte tappar kraften och initiativen från dem. Det ska vara lätt att göra rätt och såväl studieförbunden som Folkbildningsrådet behöver ha ekonomiska resurser för att klara en ökad administration av det statliga bidraget.

#### **4. Särskilt yttrande (MP)**

Amanda Lind (MP) anför:

Det går inte att överskatta den betydelse som folkbildningen har i Sverige. Folkbildningen är en levande del av den svenska demokratin och en viktig arena för kunskap, bildning och delaktighet i samhället. Folkbildningen genom folkhögskolor och studieförbund står även för en viktig infrastruktur för ett rikt musik- och kulturliv i hela landet. Mer än en miljon människor deltar i aktiviteter genom studieförbund och folkhögskolor. Det är en folkrörelse med en oerhörd bredd med lärande, bildning, förkovran och nyfikenhet i centrum för verksamheten. Folkbildningen ska vara fri och frivillig; den står fri från påverkan utifrån och bygger på frivillighet i deltagandet för alla inblandade med det grundläggande målet att det ska vara möjligt för alla människor att bildas genom hela livet.

En grupp som är viktig för folkbildningen, och som folkbildningen är särskilt avgörande för, är de som möter hinder eller svårigheter i andra utbildningssystem. Det kan vara personer med funktionsnedsättningar eller med oavslutade studier i grundskolan eller gymnasiet, men också nyanlända som genom studieförbund och folkhögskolor ges möjlighet att läsa in grundläggande behörighet för fortsatta studier eller arbete. Folkbildningen spelar en särskild roll i att ge människor möjlighet att utifrån sin egen individuella förmåga lära tillsammans med andra, växa i samhället och att utforska den svenska demokratiska modellen med civilsamhället som grund.

Miljöpartiet värnar folkbildningen och vill ge den goda förutsättningar framåt. De budgetneddragningar som regeringen gjort för 2023 har redan lett till negativa konsekvenser för folkbildningen och bör återställas. Vi är oroliga över att folkbildningen, i det rådande ekonomiska läget och då regeringen inte skjutit till tillräckliga resurser till kommuner och regioner, även drabbas av nedskärningar i den lokala finansieringen och att verksamheterna skadas i grunden. Miljöpartiet har föreslagit en civilsamhällesmiljard där förstärkning av folkbildningsanslaget ingår, med syftet att ge folkbildningens aktörer möjlighet att långsiktigt planera och genomföra sina viktiga insatser och att stärka tillgången till folkbildning och kultur i hela landet.

Det är viktigt att det statliga stödet till folkbildningen kommer folkbildningen till del och inte missbrukas. De senaste årens rapportering om oegentligheter har lett till flera angelägna åtgärder. Riksrevisionen har granskat hanteringen av statsbidragen till folkbildningen och lämnat rekommendationer till regeringen och Folkbildningsrådet om hur kontroll och uppföljning av statsbidrag kan skärpas och flera åtgärder har redan vidtagits av olika regeringar. Inom Folkbildningsrådet och studieförbunden pågår ett omfattande förändringsarbete gällande kontroll, uppföljning och hantering av stödet samt utveckling av verksamheten. Förra mandatperioden tillsatte den dåvarande regeringen en utredning om styrning och uppföljning av folkbildningen för en översyn av nuvarande modell för fördelning av statsbidrag till folkbildningen och för att lämna förslag framåt. Jag inväntar förslagen från den pågående utredningen och vill även understryka vikten av att nya demokrativillkor snarast läggs fram på riksdagens bord. Jag ser risker med att åtgärder vidtas som inte beaktar ett helhetsperspektiv och förordar därför att invänta folkbildningsutredningens förslag innan större steg tas.

BILAGA

## Förteckning över behandlade förslag

### Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2022/23:50 Riksrevisionens rapport om statsbidraget till studieförbunden.

### Motioner från allmänna motionstiden 2022/23

*2022/23:220 av Mikael Larsson (C):*

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om demokratitvvecklingspengar till föreningsrörelsen och tillkännager detta för regeringen.

*2022/23:271 av Hanna Westerén (S):*

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka folkbildningens roll och tillkännager detta för regeringen.

*2022/23:677 av Johanna Haraldsson m.fl. (S):*

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om folkhögskolans frihet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om de ekonomiska förutsättningarna för folkhögskolorna och tillkännager detta för regeringen.

*2022/23:796 av Björn Söder (SD):*

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upphöra med bidrag till Ibn Rushd och tillkännager detta för regeringen.

*2022/23:860 av Anne-Li Sjölund m.fl. (C):*

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra möjligheterna för civilsamhället att bidra till integration i samhället och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av möjlighet till fri bildning för alla och tillkännager detta för regeringen.

*2022/23:861 av Catarina Deremar m.fl. (C):*

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av möjlighet till fri bildning för alla och tillkännager detta för regeringen.



*2022/23:863 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C):*

82. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om effektivare regler och kontroller för att förhindra att offentliga medel går till organisationer som motarbetar den liberala demokratin, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

*2022/23:974 av Jonas Andersson m.fl. (SD):*

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för målsättningen om att allmän kurs utgör runt 15 procent av folkhögskolornas statligt finansierade verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för möjlighet till likvärdiga betyg för de som studerar på allmän kurs på folkhögskola, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att genomföra en översyn för att förhindra fusk, bedrägerier och motsvarande som kan leda till felaktigt utbetalade statsbidrag till folkbildning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att reformera bidragsmodellen gällande studieförbunden för att säkerställa att ett kvalitetsfokus är rådande i stället för ett kvantitetsfokus och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att en myndighet ansvarar för fördelningen av statsbidrag till folkbildning och tillkännager detta för regeringen.

*2022/23:1075 av Ann-Sofie Alm (M):*

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga om Folkbildningsrådet bör lyda under offentlighetsprincipen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över Folkbildningsrådets kompetens gällande att underrätta sig om kopplingar mellan nätverk för att kunna granska och syna islamistisk, odemokratisk, antisemitisk och därtill kvinnonedvärderande verksamhet som uppdragats fått folkbildningsbidrag, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

*2022/23:2144 av Markus Wiechel m.fl. (SD):*

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om riktlinjer som särskilt betonar betydelsen av hembygdsgårdar och lokala museer för folkbildningen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.